

Ptačí chřipka, chovy drůbeže a konzumace masa

Souhrn k současné situaci

Sestavila a komentář připravila Společnost pro zvířata – z. o. ČSOP, 26. 10. 2005

Šíření a riziko pro člověka

Někteří lidé panikaří a ničí hnízda volně žijících ptáků nebo jim provádějí i horší věci... Přitom volně žijící ptáci tento vysoce patogenní virus H5N1 z místa výskytu zřejmě přenést nemohou, jelikož by, nakaženi, nevydrželi tak dlouhou cestu. Virus vznikl mutací u domácí drůbeže, která je následkem stresových podmínek chovu náchylnější, viz. článek J. Šimka na: http://www.rozhlas.cz/leonardo/priroda/_zprava/195838

Z článku krátce vybíráme:

„Laboratorními pokusy bylo navíc zjištěno, že serotypy virů izolovaných z volně žijících ptáků bezprostředně nezpůsobují propuknutí ptačí chřipky u domácích ptáků. Domácí drůbež ohrožují vysoce patogenní kmeny podtypů H5 a H7 chřipkového viru typu A, které podle genetických rozborů vznikají **mutací kmenů o nízké patogenitě až u samotné drůbeže** (vysoce patogenní ptačí chřipka - HPAI). U volně žijících ptáků jsou tyto kmeny extrémně vzácné. V poslední době nejnebezpečnější kmen způsobující úhyny domácích ptáků je označován jako H5N1.“

J. Šimek dále uvádí: „Vysoce patogenní kmeny ptačí chřipky, jako je H5N1, jsou pro volně žijící ptáky stejně nebezpečné jako pro ptáky domácí - virus u svého hostitele rychle vyvolává onemocnění, které následně vede k úhynu. Divocí ptáci, ze kterých byl tento smrtící kmen izolován, byli již nemocní nebo mrtví. Navíc není znám případ, kdy by byl kmen H5N1 nalezen u zdravého divokého ptáka. Na základě těchto poznatků se odborníci domnívají, že je velice nepravděpodobné, aby tyto ptáci mohli sloužit jako vektor pro přenos onemocnění na dlouhé vzdálenosti během migrace. Tah je sám o sobě energeticky náročná záležitost a úspěšně jej dokáží podstoupit jen zdraví ptáci.“

„Vlastní velkochovy s vysokou koncentrací ptáků jsou živnou půdou pro šíření chřipkového viru, který se přenáší slinami, sekrety z nozder a trusem. Chovy domácí drůbeže jsou také prostředím, kde dochází k přenosu nákazy na člověka, i když ne ve všech případech byl zdroj nákazy jednoznačně identifikován.

Laboratorně doložen však není jediný případ přenosu ptačí chřipky na člověka z volně žijících ptáků.“

Podle informací České společnosti ornitologické (ČSO, www.cso.cz Nejnovější zprávy 17. a 14. 10. a článek ČSO v LN z 21. 10.) se kmeny ptačí chřipky vyskytují u volně žijících ptáků v nízkých hladinách, které mohou způsobit maximálně lehčí průběh nemoci. Častěji se vyskytují u vodních ptáků. Viry vysoce patogenní ptačí chřipky mohou způsobit rozsáhlé úhyny domácí drůbeže, ale u divokých ptáků jsou velmi vzácné. **Je pravděpodobné, že kmen H5N1 vzniká původně u domácí drůbeže mutací mnohem méně nebezpečných virů a teprve poté je přenášen z drůbeže na divoce žijící ptáky.** ČSO dále uvádí, že u domácí drůbeže je přenos urychlen především díky vysoké hustotě chovaných ptáků a s tím souvisejícím úzkým kontaktem s exkrementy, kterými může být virus přenášen. Metody chovu drůbeže v jihovýchodní Asii, kdy se domácí drůbež může zcela neomezeně potkávat s divoce žijícími ptáky, především vodními, usnadňují přenos na stěhovavé ptáky. Podle ČSO také neexistuje důkaz přenosu kmene H5N1 z divoce žijícího ptáka na člověka. Infekce se objevila u lidí, kteří byli v úzkém kontaktu s domácí drůbeží.

Rozšíření nemoci v jihovýchodní Asii bylo podle ČSO pravděpodobně zapříčiněno obchodem s domácí drůbeží. Dále se infekce může rozšiřovat pašováním exotických ptáků, které se děje v naprosto tristních podmínkách. (Pozn. Společnosti pro zvířata – pašovaný uhynulý papoušek na letišti v Londýně měl tento virus, také pašování exotických ptáků na Taiwanu.)

Jako nejúčinnější kontrolní opatření uvádí ČSO **kontrolu drůbežářského průmyslu**, především zabránění kontaktu drůbežích hejn s divoce žijícími ptáky. To musí být doplněno rychlou a úplnou likvidací drůbeže v případech zjištění nákazy. Mezi další doporučená opatření patří **přísné kontroly trhu s divoce žijícími ptáky a kontroly obchodu a transportu domácí drůbeže.** Tato opatření by měla platit po celém světě.

Virus se nejspíše rozšířil prostřednictvím obchodu s domácí drůbeží a může se šířit také pašováním exotických ptáků. Problematické jsou tedy drůbeží chovy a velkochovy – zejména v Asii, kde vše probíhá celkem nekontrolovatelně, „nadivoko“, a kde malochovatelé zřejmě ani nejsou seznamováni se zásadami hygieny chovu, prevencí nemocí a ochranou zdraví, jak svého, tak chovaných zvířat.

Chovy drůbeže a likvidace drůbeže

Celosvětově jsou chovány miliardy kusů drůbeže. Jen v EU jsou to přibližně 4 miliardy. Lidé věří oficiální politice, že drůbeží bílé maso je zdravé a dietní. Nevíme, jak moc je zdravé maso pocházející od přešlechtěných a stresovaných zvířat, která žijí přibližně 35 – 40 dní a svůj krátký život tráví v uzavřených, bezokenních halách, za nepřirozeného osvětlení, umělé ventilace a z krmení obohaceného antibiotiky, stimulanty růstu, kokcidostatiky a dalšími chemickými přísadami. Pokud ptáci (kuřecí brojlery, krůty, vynesené slepice, atd.)

neuhynou v průběhu výkrmu nebo snášky, jsou na konci svého turnusu napěchováni do přepravních beden a prožívají velký šok. Často dochází ke zlomeninám, vykloubením a dalším zraněním.

Po stresující manipulaci a přepravě (stres se u drůbeže projevuje naprostou nehybností, ztuhlostí) jsou ptáci na jatkách za nohy nasazeni do držáků hlavou dolů. Jejich poslední cesta vede do vodní lázně s probíhajícím elektrickým proudem, který je omráčí, a pak pod ostrou břitvu, která je podřízne.

Zdravotní problémy (hormonální, kožní, různé alergie) projevující se u některých lidí po konzumaci masa pocházejícího od přešlechtěných, stresovaných ptáků jsou známé. Strádání chovaných zvířat je vědecky zdokumentováno, a dokonce existují normy na jejich ochranu a na ochranu životního prostředí. Stále se však v intenzivním způsobu chovu drůbeže pokračuje. Systém je nastaven neuváženě, v zájmu krátkodobého užítku a zisku pro zainteresovanou skupinu. Z hlediska ochrany zdraví lidí, ochrany zvířat a životního prostředí nerozumíme, proč oficiální politiky vlád vyspělých zemí tolerují a navíc široce podporují pokračování takto riskantního způsobu nasycení svých obyvatel.

Likvidace chovu

S naprosto nevhodným přístupem k chovu hospodářských zvířat, v tomto případě drůbeže, si na sebe lidé v rozvinutém světě i v rozvojových zemích připravili řadu větších či menších hrozeb. Riziko přenosu infekčních onemocnění je jednou z nich.

Pokud je tedy nezbytné rychle vybit chov hospodářských zvířat, musí být tento proces regulován pravidly Světové organizace pro zdraví zvířat (OIE), jejímiž členy je 167 zemí světa. Plány pro rychlou likvidaci zvířat musejí být předem připraveny, včetně zajištění vyškoleného personálu. Celý proces je pak řízen místní státní veterinární správou. Se zvířaty musí být do doby jejich zabití zacházeno jako se zvířaty v chovu: musejí být umístěna v prostorech a podmínkách, které jim vyhovují a kde mají zajištěnu vodu a krmivo, laktující samice musejí být dojeny, apod. V případě, že zvířata nejsou usmrcena rychlým způsobem, např. střelnou zbraní nebo injekčně, musejí být řádně omráčena.

Pravidla, stanovení kompetencí a způsoby provedení při likvidaci jsou uvedeny zde:

http://www.oie.int/eng/normes/mcode/en_chapitre_3.7.6.htm.

Kromě standardů OIE by každý stát měl mít pro případ likvidace velkého počtu zvířat vypracovaná vlastní obdobná pravidla.

Kolik sníme masa a chybějící propagace zdravé výživy

Konzumace masa na jednoho obyvatele průmyslově rozvinutých zemí i zemí třetího světa hroživě stoupá – v USA vzrostla za posledních 40 let z 89 na 124 kg na osobu za rok a v Evropě z 56 na 89 kg. V Brazílii je zaznamenán nárůst z 28 na 79 kg, v Japonsku přibližně z 8 na 42 kg a v Číně ze 4 kg v roce 1961 na 54 kg nyní. Všechna legrace ale něco stojí. Vlády, nadnárodní společnosti a organizace, které tento trend vytvářejí a podporují, tak přispívají k narůstající chudobě a utrpení těch nejchudších z chudých, pokračujícímu umírání planety a strádání hospodářských zvířat. Vytvářejí další a další rizika ohrožující životy všech lidí na planetě: infekční choroby rozšiřované zvířaty, zdravotní problémy způsobené konzumací masa od stresovaných, přešlechtěných a medikamenty krměných zvířat, trvalý rozvoj tzv. civilizačních chorob, jako např. vysoká obezita, atd.

Místo toho, aby se vlády a nadnárodní společnosti začaly vážně a důsledně zabývat příčinami současného stavu, budou i nadále podporovat chov jiných druhů hospodářských zvířat a dotovat vývoz zemědělské nadprodukce. Nejsou totiž ochotny začít řešit opravdové příčiny ohromné bídy ve světě – raději budou podporovat rozvojové programy pomoci vládám třetího světa, jejichž vůdci a zkorumpovaní úředníci pak z těchto peněz budují svou moc. Pro ně je výhodnější natěsnat více zvířat do intenzivních farem, např. v Indii, nakrmit je posledními zbytky obilovin (které by nasýtily hladovějící lidi) a pak jejich masem krmit psy a kočky bohatých obyvatel z rozvinutých zemí. A tak nadnárodním společnostem porostou zisky, zatímco chudí budou stále umírat hladem.

K zamyšlení se nad současnou situací položila Evropská vegetariánská unie následující otázky:

Proč FAO (Organizace pro výživu a zemědělství při OSN) otevřeně neuvádí, že za současné situace, kdy infekční nemoci zvířat neznají hranice, nemůže být garantována bezpečnost masa?

Proč nemá žádná instituce odvalu podotknout, že se mýtus o bezpečnosti masa velmi rychle rozpadá?

Proč se veškeré úvahy a řešení zabývají pouze následky a ne příčinami problému ptačí chřipky?

Proč se Světová zdravotnická organizace vyhýbá propagaci vegetariánství i přesto, že v každém nutričním doporučení je stále více zdůrazňována důležitost konzumace ovoce a zeleniny?

Proč oficiální zdravotní varování neobsahují ustanovení týkající se masa?

Proč jsou omezení v důsledku ptačí chřipky až dosud založena pouze na redukování počtu živých tvorů dosahujících milionů, a na doporučení jíst maso zvířat, jiných než těch rizikových, protože se v danou chvíli zdá relativně bezpečné?

Proč je, ve světle všech současných a nadcházejících problémů, maso stále tak široce dotováno v průmyslovém světě – z daní každého daňového poplatníka?

Proč mezinárodní, evropské a národní instituce ignorují skutečnost, že vegetariánství je zdravé, kterýžto fakt je i vědecky ověřen?

Kam až musí situace dospět, než odborníci konečně uznají seriózní potřebu výzkumu prospěšnosti vegetariánství?

Na závěr o spotřebě drůbežního masa z Agrowebu (21. 10. 2005):

Spotřeba drůbežního masa roste, pětinu kryje dovoz

Spotřeba drůbežního masa v České republice je nad průměrem spotřeby Evropské unie. V Česku jedna osoba za rok pořádala v roce 2004 zhruba 25 kilogramů. Počátkem devadesátých let přitom průměrný Čech zkonsumoval něco přes třináct kilogramů drůbežního ročně. Na krytí rostoucí domácí spotřeby tohoto masa se stále více podílí dovoz. Loni představoval více než pětinu domácí konzumace. V roce 1998 to bylo asi 6,5 procenta.

Zvyšující se vývoz spojují experti především s nízkou cenou drůbeže v zahraničí. Na dodávkách drůbežního do ČR měly za pět měsíců roku největší podíl Brazílie, Polsko, Nizozemsko, Slovensko a Maďarsko. Z domácí výroby představuje zhruba 260 tisíc tun maso kuřecí, 22 tisíc tun krůtí, produkce další druhů, kachen či hus, jednotlivě nepřesahuje 10 tisíc tun.

Dodatek na závěr:

Ve dnech 25. - 27. 10. jsme zaslali náš protest s nehumánním a otřesným způsobem likvidace drůbeže na generální ředitelství Světové organizace pro zdraví zvířat OIE, zároveň jsme OIE požádali o zajištění likvidace drůbeže pouze podle pravidel OIE, které musí dodržovat 167 zemí světa.

Žádosti i zajištění, v případě potřeby, humánní likvidace drůbeže jsme zaslali Státní veterinární správě ČR, ministru zemědělství ČR, Radě EU pro zemědělství a rybnářství, ČR poslancům v EP, výboru pro životní prostředí EP a výboru pro zemědělství EP.